

Мазур М. В., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»

Сіренко К. В., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»

M. V. Mazur, candidate of economic sciences
Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman

K. V. Sirenko, candidate of economic sciences
Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ УМОВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

STATISTICAL ESTIMATION OF FOREIGN TRADE CONDITIONS IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто підходи до статистичного оцінювання умов торгівлі на зовнішньому ринку України. Проаналізовано відмінності динаміки цінового та кількісного індексів умов зовнішньої торгівлі у різні періоди розвитку економіки країни. Досліджено відмінності цінового та кількісного індексів умов зовнішньої торгівлі у розрізі товарів-представників. Визначено напрями покращення умов торгівлі на зовнішньому ринку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: статистичне оцінювання, ціновий індекс умов зовнішньої торгівлі, кількісний індекс умов зовнішньої торгівлі, товари-представники.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены подходы к статистическому оцениванию условий торговли на внешнем рынке Украины. Проанализированы отличия динамики ценового и количественного индексов условий внешней торговли в разные периоды развития экономики страны. Исследованы отличия ценового и количественного индексов условий внешней торговли в разрезе товаров-представителей. Определены направления улучшения условий торговли на внешнем рынке.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: статистическое оценивание, ценовой индекс условий внешней торговли, количественный индекс условий внешней торговли, товары-представители.

ABSTRACT. The article is devoted to approaches to the statistical estimation of trade conditions in the foreign market of Ukraine. The differences of dynamics of price and quantitative indices of foreign trade conditions in different periods of the country's economy development are analyzed. The differences between the price and the quantitative indices of foreign trade conditions by goods-representatives are investigated. The directions of improvement of trade conditions in the foreign market are determined.

KEYWORDS: statistical estimation, price index of foreign trade conditions, quantitative index of foreign trade conditions, goods-representatives.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що зовнішні ринки окремих товарів і послуг передають інформацію переважно у формі цін експорту та імпорту. Важливу інформацію для оцінки змін у зовнішній торгівлі країни надає ціновий індекс умов торгівлі. Однак обсяги та розміри винагород, які отримує країна від зовнішньої торгівлі, залежать не тільки від коливань цін, а й від фізичних обсягів експорту та імпорту. Тому порівняльний аналіз цінового та кількісного індексів умов зовнішньої торгівлі є актуальним завданням, що сприятиме вивченню зміни становища країни у світовій торгівлі.

Мета статті полягає в тому, щоб провести статистичне оцінювання умов зовнішньої торгівлі країни в розрізі товарів-представників і визначити напрями покращення умов торгівлі на зовнішньому ринку.

Аналіз досліджень і публікацій. У науковій літературі статистичному оцінюванню умов зовнішньої торгівлі присвячено багато праць відомих учених, серед яких В.С. Михайлов [5; 6], Н.В. Ковтун [3], В.О. Бабірад-Лазунін [3], О.В. Дьяченко [1] та інші. Незважаючи на той факт, що науковцями проведено багато досліджень стосовно методології розрахунку показників умов зовнішньої торгівлі, питання статистичного аналізу цих показників у розрізі товарів-представників і їх впливу на економіку загалом залишається не до кінця розглянутим. Наразі постає потреба у оцінюванні умов зовнішньої торгівлі в умовах реальної ситуації сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цінові та кількісні індекси умов зовнішньої торгівлі характеризують, у якій мірі країна виграє (втрачає) за рахунок зміни цін (кількості) товарів у зовнішній торгівлі з певною країною (країнами) за певний період часу [4]. Вони слугують для кількісного визначення відносних переваг або втрат від зовнішньої торгівлі для конкретної країни, виду діяльності чи товару.

Ціновий індекс умов зовнішньої торгівлі визначається співвідношенням індексу середніх (розрахункових) експортних цін та індексу середніх (розрахункових) імпорتنних цін за формулою:

$$I_{y.m.p} = \frac{I_{pe}}{I_{pi}} \quad (1)$$

де I_{pe} — індекс середніх цін експорту; I_{pi} — індекс середніх цін імпорту.

Якщо даний показник менший за одиницю, то умови торгівлі порівняно з базисним періодом вважаються несприятливими і для країни це означає втрату валюти, а якщо більший за одиницю — то сприятливими, що означає зростання купівельної спроможності одиниці експорту.

Але, звичайно, лише за одним індикатором важко визначити, яку вигоду одержала країна від зовнішньої торгівлі. Тому Держстат України розраховує також кількісний індекс умов торгівлі [2], який визначається співвідношенням індексу кількості експорту та індексу кількості імпорту за формулою:

$$I_{y.m.q} = \frac{I_{qe}^-}{I_{qi}^-} \quad (2)$$

де I_{qe}^- — індекс фізичного обсягу експорту; I_{qi}^- — індекс фізичного обсягу імпорту.

Динаміка цінового та кількісного індексів умов зовнішньої торгівлі в цілому по Україні за 2011–2016 роки представлена на рис. 1.

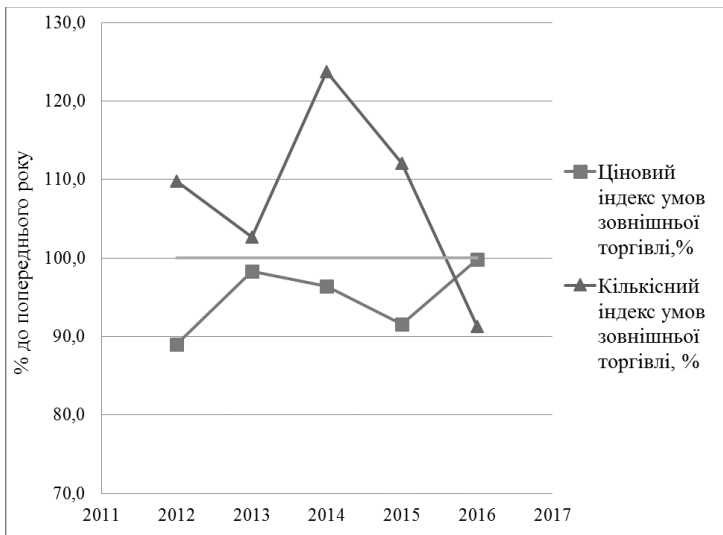

Рис. 1. Динаміка цінового та кількісного індексів умов зовнішньої торгівлі в цілому по Україні за 2012–2016 роки

Джерело: власні розрахунки автора за даними [2]

У цілому протягом 2012–2016 років, крім кризового 2014 року, спостерігалася протилежна динаміка двох індексів: при зростанні цінового індексу торгівлі знижувався кількісний індекс умов зовнішньої торгівлі, і навпаки. Тобто при випереджаючому зростанні цін експорту над цінами імпорту уповільнюється зростання фізичного обсягу експорту над кількістю імпорту. Щодо кризового 2014 року, то у цей період відбувалося зменшення значень обох індексів. Слід відмітити, що за ціновим індексом в Україні протягом останніх п'яти років (2012–2016 рр.) умови зовнішньої торгівлі були несприятливі, оскільки значення цінового індексу умов торгівлі протягом досліджуваного періоду не перевищували 100 %.

Загальна динаміка щодо індексів умов зовнішньої торгівлі по країні є відображенням динаміки відповідних показників за окремими групами товарів-представників. Так, по основним товарним групам, які останні роки займають велику частку у структурі експорту країни, значення цінових індексів умов торгівлі останні п'ять років майже не перевищували 100 %, що свідчить про несприятливі умови зовнішньої торгівлі за цими товарними групами (рис. 2).

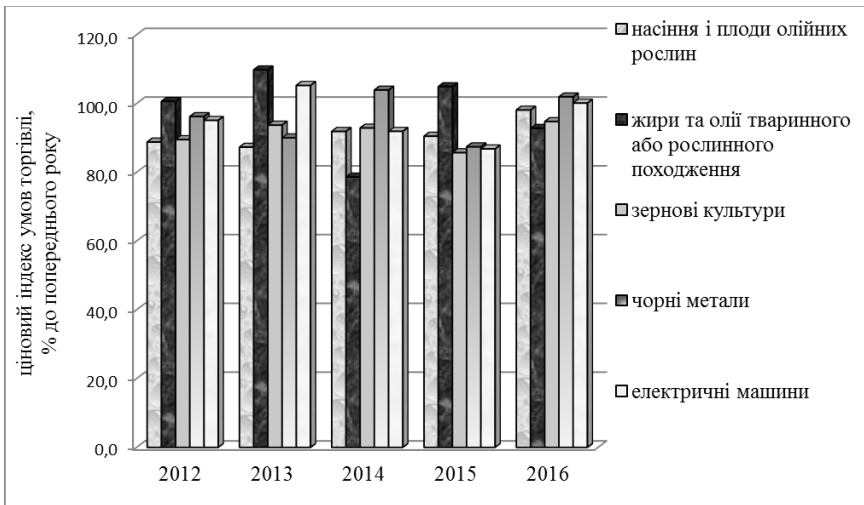

Рис. 2. Динаміка цінових індексів умов зовнішньої торгівлі за окремими товарними групами за 2012–2016 роки

Джерело: власні розрахунки автора за даними [2]

Така негативна ситуація на зовнішньому ринку характерна для переважної більшості груп товарів-представників. Однак, за окремими товарними позиціями протягом 2012–2016 років умови зовнішньої торгівлі за ціновим індексом виявилися сприятливими. Це такі товарні позиції, як живі тварини, живі дерева та інші рослини, фармацевтична продукція, засоби наземного транспорту, крім залізничного та інші, значення цінових індексів яких перевищували 100 % (рис. 3).

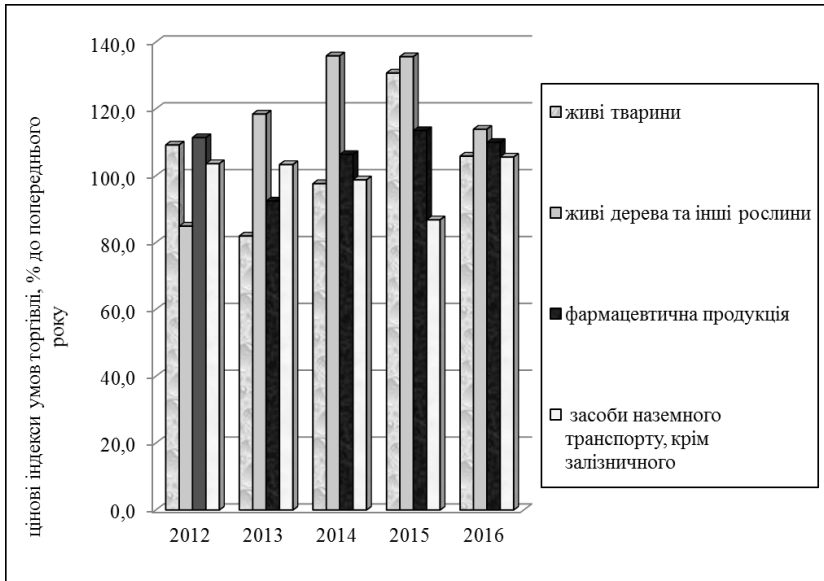

Рис. 3. Динаміка цінових індексів умов зовнішньої торгівлі за окремими товарними групами за 2012–2016 роки

Джерело: власні розрахунки автора за даними [2]

Динаміка кількісних індексів умов торгівлі відповідних товарних позицій виявилася схожою з ціновими індексами, що підтверджує висновок про сприятливі умови зовнішньої торгівлі для досліджуваних товарних груп. За результатами розрахунків і порівняльного аналізу цінового та кількісного індексів умов торгівлі можна розробляти дієві заходи державного регулювання зовнішньої торгівлі, які підвищать її ефективність шляхом покращення умов торгівлі та впливу на зміну товарної структури експорту та імпорту в країні.

Висновки. Кризові явища в економіці вплинули на розвиток зовнішньої торгівлі України. Низькі значення цінових індексів умов торгівлі протягом останніх п'яти років як у цілому по країні, так і за переважною більшістю товарних груп, свідчать про зниження купівельної спроможності вітчизняного експорту та несприятливі умови зовнішньої торгівлі товарами. Аналіз динаміки кількісних індексів умов торгівлі свідчить про нестабільне нарощування фізичних обсягів експорту при низьких значеннях цінових індексів умов торгівлі. Тому вкрай необхідною є розробка дієвих заходів державного регулювання з метою впливу на структуру експорту та імпорту товарів. Це, в свою чергу, призведе до покращення умов зовнішньої торгівлі та підвищення її ефективності в Україні.

Література

1. Дьяченко О.В. Організація статистичних спостережень у сфері зовнішньої торгівлі товарами в Україні / О.В. Дьяченко // Статистика України. — 2006. — №3. — С. 4–8.
2. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році [стат. збірник] / відп. за вип. А.О. Фризоренко. — К. : Держстат України, 2017. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ковтун Н.В. Методологічні засади та методика статистичного оцінювання умов зовнішньої торгівлі / Н.В. Ковтун, В.О. Бабірад-Лазунін // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка : Економіка. — 2014. — Вип. 10. — С. 26–31. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_10_7.
4. Методологічні положення розрахунку індексів середніх цін, фізичного обсягу та умов торгівлі у зовнішній торгівлі товарами, затверджені наказом Держкомстату від 09.12.2005 №419 [Електронний ресурс] : — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Михайлов В.С. Деякі методологічні питання побудови індексів зовнішньої торгівлі в Україні / В.Михайлов // Статистика України. — 2004. — № 2. — С. 21–23.
6. Основні характеристики, показники і умови зовнішньої торгівлі України : [Монографія] / І.І. Пузанов, В.С. Михайлов, Т.М. Пузанова, В.М. Харлім; під наук. ред. І.І. Пузанова; ДАСОА Держкомстат України. — К. : ІВЦ АЛКОН НАН України, 2008. — 384 с.

References

1. Diachenko O.V. Orhanizatsiia statystychnykh sposterezhen u sferi zovnishnoi torhivli tovaramy v Ukraini / O.V. Diachenko // Statystyka Ukrainy. — 2006. — №3. — S. 4–8.
2. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2016 rotsi [stat. zbirnyk] / vidp. za vyp. A.O. Fryzorenko. — K. : Derzhstat Ukrainy, 2017. [Elektronnyi resurs] — Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Kovtun N.V. Metodolohichni zasady ta metodyka statystychnoho otsiniuvannya umov zovnishnoi torhivli / N.V. Kovtun, V.O. Babirad-Lazunin // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka : Ekonomika. — 2014. — Vyp. 10. — S. 26-31. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_10_7.

4. Metodolohichni polozhennia rozrakhunku indeksiv serednikh tsin, fizychno obsiahu ta umov torhivli u zovnishnii torhivli tovaramy, zatverdzeni nakazom Derzhkomstatu vid 09.12.2005 №419 [Elektronnyi resurs] : — Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

5. Mykhailov V.S. Deiaki metodolohichni pytannia pobudovy indeksiv zovnishnoi torhivli v Ukraini / V.Mykhailov // Statystyka Ukrainy, 2004. — № 2. — S.21-23.

6. Osnovni kharakterystyky, pokaznyky i umovy zovnishnoi torhivli Ukrainy : [Monohrafiia] / I.I. Puzanov, V.S. Mykhailov, T.M. Puzanova, V.M. Kharlim; pid nauk. red. I.I. Puzanova; DASOA Derzhkomstat Ukrainy. — K. : IVTs ALKON NAN Ukrainy, 2008. — 384 s.

УДК 330.46 : 519.866

Ткаченко М. А. (Tkachenko M. A.),
аспірант кафедри інформаційного менеджменту
ДВНЗ КНЕУ ім. Вадима Гетьмана (2016 рік випуску)

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІТ-ПРОЕКТІВ НА ОСНОВІ ЗНАТЬ

KNOWLEDGE-BASED RISK MANAGEMENT MODEL FOR IT PROJECTS

АННОТАЦІЯ. У статті розглянуто шляхи розв'язання проблем, пов'язаних з використанням моделей, заснованих на знаннях, в управлінні ризиками ІТ-проектів. Розроблено модель управління ризиками ІТ-проекту, засновану на знаннях, яка на відміну від наявних дозволяє врахувати особливості різних методологій розроблення програмного забезпечення та надає механізм логічного виведення для бази знань.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Управління знаннями, база знань, управління ризиками, ІТ проект, модель управління ризиками.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены пути решения проблем, связанных с использованием моделей, основанных на знаниях, в управлении рисками ИТ-проектов. Разработана модель управления рисками ИТ-проекта, основанная на знаниях, которая в отличие от существующих позволяет учесть особенности различных методологий разработки программного обеспечения и предоставляет механизм логического вывода для базы знаний.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Управление знаниями, база знаний, управление рисками, ИТ проект, модель управления рисками.

ANNOTATION. In the article, the ways of solving the problems concerning the use of knowledge based models in IT project risk management are reviewed. A knowledge based IT project risk management model, which, in contrast to the existing ones, allows for peculiarities of different software development methodologies and provides an inference mechanism for the knowledge base.

KEYWORDS: Knowledge management, knowledge base, risk management, IT project, risk management model.